

УДК 378.015.311:004(043.3)

Демчик В.М.

Центральноукраїнський національний технічний університет

Виховання у студентської молоді культури користування кіберпростором

У сучасному світі процес комп'ютеризації набуває все більшого значення. Кіберпростір охопив практично всі сфери людського життя, трансформуючи при цьому не тільки окремі дії, але і людську діяльність у цілому, здійснюючи вплив на всі психічні процеси. При взаємодії людини з новими інформаційними технологіями відбувається опосередкування діяльності новими знаковими системами й засобами.

Створення інформаційних технологій, як і поява самого комп'ютера, вселяло оптимістичні очікування інтелектуальній еліті суспільства, оскільки нові технології завжди визначали прогресивні тенденції в соціумі. Віртуальний простір розширює можливості спілкування, полегшує доступ до інформації, при правильному використанні сприяє розширенню інтелектуальних можливостей людини. Проте з появою кіберпростору з'явилися і нові проблеми.

На сьогоднішній день однією з найактуальніших проблем у світі є проблема комп'ютерної залежності. Учені різних країн прирівнюють комп'ютерну залежність до наркотичної або алкогольної. З таким порівнянням можна погоджуватися або сперечатися, але вищеназвана проблема загострюється все більше з кожним роком, про що свідчать результати соціологічних досліджень.

У процесі взаємодії людини і комп'ютера виникає низка проблем: з одного боку – проблема вдосконалення роботи людини в кіберпросторі, з іншого – проблема змін у психіці й особистісній сфері людини, яка працює в новій знаковій системі. Вивчення наслідків впливу кіберпростору на особистість при застосування інформаційних технологій відноситься саме до другого кола проблем. У зв'язку з наростаючою інтенсифікацією процесів комп'ютеризації суспільства значно актуалізується проблема вивчення впливу глобальної інформатизації на особистість користувача.

Найбільш активним користувачем кіберпростору є студентська молодь, яка складає групу ризику щодо формування комп'ютерної залежності. Виховання у студентської молоді культури користування кіберпростором може стати шляхом вирішення проблеми взаємодії людини з віртуальним простором.

На основі теоретичного аналізу літератури з проблем взаємодії людини з кіберпростором встановлено, що виділяються чотири стадії формування комп'ютерної залежності, кожна з яких має свою специфіку; специфіка комп'ютерної залежності обумовлена механізмами її формування і різновидами психологічної залежності; виділяються наступні види комп'ютерної залежності: Інтернет-залежність, ігрова залежність; виникнення залежності від кіберпростору обумовлене низкою причин, в основі яких лежать психологічні механізми; розвитку комп'ютерної залежності дає поштовх формування комплексу специфічних якостей особистості користувача.

У контексті досліджуваної нами проблеми ми звернули увагу на індивідуальні якості особистості, які можуть сприяти виникненню комп'ютерної залежності у користувача.

Оскільки причина формування комп'ютерної залежності знаходиться безпосередньо в самій особистості, виникає необхідність виховання у неї культури користування кіберпростором та формування

таких особистісних якостей, які будуть слугувати запобіганню комп'ютерної залежності.

Виділено два типи залежності від кіберпростору: Інтернет-залежність (залежність від on-line ігор, залежність від інформаційних сайтів, залежність від спілкування в кіберпросторі, залежність від порносайтів) та ігрова залежність.

Можна представити сукупний образ людини, схильної до формування комп'ютерної залежності. Це – представник чоловічої або жіночої статі з маскуліним профілем поведінки. Вік користувача, що потрапляє в групу ризику – 20-25 років. Самооцінка, як правило, занижена або у деяких випадках адекватна. Вірогідність формування комп'ютерної залежності у людей із завищеною самооцінкою достатньо низька. Людині, схильній до формування комп'ютерної залежності, не властива висока витримка, працездатність, емоційна стійкість. Можливо, має місце емоційна дезорганізація мислення. Така людина схильна піддаватися почуттям, дратівлива, відрізняється низькою толерантністю по відношенню до фрустрації.

Відповідно до особливостей і потреб студентів, вільних від комп'ютерної залежності, і студентів, у яких різною мірою була зафіксована схильність до формування комп'ютерної залежності, вченими були розроблені окремі педагогічні технології виховання культури користування кіберпростором. Для студентів, у яких спостерігаються ознаки комп'ютерної залежності пропонується педагогічна технологія зниження і подолання комп'ютерної залежності.

Профілактична педагогічна технологія, спрямована на запобігання формування у студентської молоді комп'ютерної залежності, передбачає:

- забезпечення емоційного благополуччя студентів;
- формування високої духовної культури студентської молоді;
- розширення соціального досвіду студентів;
- організацію спеціальної роботи з виховання у студентської молоді культури користування кіберпростором.

Педагогічна технологія зниження і подолання комп'ютерної залежності передбачає:

- використання естетотерапії в роботі з кіберзалежною особистістю;
- використання методики емоційного насичення та перенесення віртуального світу в реальний і;
- використання арт-терапії.

Специфіка змісту розроблених педагогічних технологій зумовлює й особливі вимоги до викладачів, які беруть участь у роботі, спрямовані на виховання у студентської молоді культури користування кіберпростором. Викладачі мають постійно враховувати особливості і спрямованість розвитку духовно-моральної сфери суб'єкта комп'ютерної діяльності (студентська молодь), знати внутрішні психолого-педагогічні механізми, які зможуть забезпечити виховання культури користування кіберпростором, володіти методиками й засобами, які активізують розвиток у студентської молоді культури користування кіберпростором.

Список використаних джерел

1. Шайкина Е.А. Использование художественной литературы в эстетотерапии при работе с киберзависимой личностью / Е.А. Шайкина // *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*. – 2009. – №1(30). – С. 182 – 187.
2. Шайкина Е.А. Использование арттерапии при развитии у студенческой молодежи культуры пользования киберпространством / Е.А. Шайкина // *Проблеми сучасної педагогічної освіти. Сер.: Педагогіка і психологія*. – 2009. – Вип.22. – Ч.2. – С. 87 – 90.
3. Шайкина Е.А. Социально-психологические причины появления психологической зависимости от киберпространства / Е.А. Шайкина // *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*. – 2010. – № 1(36) – С. 87 – 90.